

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ZÜLFÜ LIVANELI

Neliniste

Traducere din turcă și note de
MARIA MIU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Miruna Sile
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Paper Print – Brăila

ZÜLFÜ LIVANELI
HUZURSUZLUK
Copyright © 2017 by Zülfü Livaneli
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2023,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LIVANELI, ZÜLFÜ
Nelinîște: trad. din turcă și note de Maria Miu /
Zülfü Livaneli. – București: Humanitas Fiction, 2023
ISBN 978-606-097-333-1
I. Miu, Maria (trad.; note)
821.512.161

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Lui Ülker și lui Aylin

Cu mulțumiri prietenului Necati Yağcı
pentru îmbogățirea cunoștințelor mele
despre Mardin

*În această lume totul e frânt,
anonim, nepotrivit.*

Fernando Pessoa, *Cartea neliniștirii*¹

*Mi-am văzut fața pe chipul tău
Mi-am auzit vocea pe buzele tale*

Ibn Arabi

1. Trad. de Dinu Flămând, Humanitas Fiction, București, 2019, p. 310.

Știi ce-i aceea setea de sânge, băiete? Există un cuvânt arab din vechime, harese. Cuvinte precum ambiție, lăcomie, dorință, ardoare, toate izvorăsc din el. Să-ți spun despre harese, copile: Știi cât sunt de rezistente cămilele, li se spune corăbiile deșertului, căci sunt în stare să-l traverseze fără să mănânce și fără să bea timp de trei săptămâni, mergând la nesfârșit? În deșert există însă un mărăcine pe care-l adoră. Și când îl văd se năpustesc să-l smulgă și să-l mestece. Țepii le rănesc boturile, și din acele răni curge sânge. Gustul sărat al sângelui amestecat cu mărăcinii le place și mai tare. Sângerează mâncând și mănâncă sângerând; dacă nu sunt oprite, mor înecate cu propriul sânge. Aceasta este harese. Cum spuneam mai înainte, ambiția, lăcomia, dorința, ardoarea, toate izvorăsc de aici. Așa-i obiceiul în tot Orientul Mijlociu, fiule: ne omorâm între noi de generații întregi, fără să ne dăm seama că ne ucidem de fapt pe noi înșine. Ne îmbătăm cu propriul sânge.

DRUMUL CĂTRE HUSSEIN

Cel ce se împotrivește prafului roșu

— Nici dacă mă bagi înapoi în pântec, nu mă mai poți ocroti de acum, mamă!

Acestea fuseseră ultimele cuvinte pe care i le adresase maică-sii. Bătrâna rămăsese în urmă tot repetându-le și ștergându-și ochii injectați de plâns cu colțul tulpănelului alb. Le auzise și Aysel, sora lui mai mică, căci fusese în fața porții la despărțire. Își încolăcise brațele pe după gâtul fratelui, deși bărbatul era ca-n transă, de parcă ar fi renunțat la această lume: nici măcar brațele nu și le-a ridicat. Pe cel stâng n-ar fi putut oricum să-l înalțe, din pricina gloanțelor încasate în umăr. Parcă știa că se duce la moarte. Aysel a spus că atunci au simțit că nu-l mai puteau ajuta și că probabil totul i se trăgea de la fata aceea.

— Nici dacă mă bagi înapoi în pântec, nu mă mai poți ocroti de acum, mamă!

Nu erau ultimele cuvinte pe care Hussein avea să le spună pe lumea aceasta, dar au fost ultimele auzite de mama și de sora sa; tatăl lui oricum murise de mult, iar cei doi frați mai mari erau deja în America.

Când am zburat la Mardin să mă văd cu familia lui Hussein, orașul antic, pierdut în timp, de la granița cu Siria, era acoperit de un praf roșiatic. Praful acesta care vopsea în ocru străzile, casele, până și norii, părea a fi fost pus ca decor de un regizor talentat, special pentru a sublinia durerea arzătoare a unei familii care-și pierduse fiul și pentru a crea atmosfera potrivită cuvintelor profetice pe care Hussein i le spusese mamei sale.

Din copilărie, adică de pe vremea când fusesem coleg de școală cu Hussein, cunoșteam norii aștia de praf roșu și știam că vânturile care suflau dinspre deșerturile Siriei ne vopseau pe toți în ocru și aproape că ne împiedicau să respirăm. Când veneau vânturile roșii, vânzătorii își strângeau marfa de pe tarabe, toată lumea fugea înăuntru, iar cei ce rămâneau pe-afară alergau tușind în batistele cu care-și acopereau gurile. După mulți ani petrecuți aiurea, la întoarcerea în orașul natal, m-au întâmpinat aceiași nori.

Și în ziua în care Hussein și-a luat rămas-bun de la familia sa, chipul îi era spoit în roșu. Aysel mi-a spus că ultima dată când și-a văzut fratele, acesta

avea fața colorată de la praf. Mama ei a aruncat în urma lui o găleată cu apă¹ și i-a strigat să nu se găndească la rău, ci să se ducă și să se-ntoarcă precum apa, dar el deja se făcuse nevăzut în norul cel roșu.

— Ultima dată când mi-am văzut fiul, a spus mama lui, parcă avea chipul mânjit tot de sânge.

S-a întors apoi spre Aysel și a continuat:

— În casa asta să nu mai rostești niciodată numele fetei ăleia, mi-a mâncat de viu fiul puternic ca un munte, a adus cu ea nenorocirea, ne-a supt viața din casă; diavol este numele ei.

Vorbele femeii n-au făcut decât să-mi alimenteze curiozitatea referitoare la ceea ce se petrecuse cu Hussein și cu fata aceea. Dacă tot ceea ce i se întâmplase începuse pe pământul Mesopotamiei, unde a fost împușcat și rănit, de ce îi fusese dat să moară în America?

La aproape două luni de la plecarea din Mardin, Hussein murea în camera de gardă a unui spital american, ultimele lui vorbe fiind: „Și eu am fost om.“ Din povestirile fratelui său mai mare, medicul indian de la spitalul din Jacksonville, auzind că le

1. În Turcia, potrivit credinței populare, oamenii varsă apă în urma celui care pleacă într-o călătorie sau care merge să rezolve o treabă, astfel încât să aibă parte de noroc, iar călătoria să se termine cu bine.

tot repetă, le înregistrase pe telefon, căci nici unul dintre cei prezenți nu le putea înțelege. Mai târziu, medicul le-a pus înregistrarea fraților lui Hussein și i-a întrebat ce înseamnă. Când i-au tradus, medicul, care pesemne se gândise că greșiseră, a întrebat dacă nu cumva a spus: „Și eu sunt om.“

— Nu, i-au răspuns aceștia. A spus: „Și eu am fost om.“ Folosește trecutul și vorbește de parcă ar fi murit deja.

Raportul medical, pe care fratele mai mare l-a adus la Mardin, împreună cu rămășițele lui Hussein, specifică: „Hussein Yılmaz, cetățean turc, 32 de ani, alb (*caucazian*), mort pe 26 septembrie 2016 la orele 23:44 de răni provocate prin înjunghiere în zona abdominală și lombară.“

Dar înainte de toate, să vă povestesc cum a început aventura mea la Mardin. Ne strânseserăm cu toții în jurul mesei ovale de la etajul al doilea al redacției din Istanbul, pentru ședința zilnică de la ora 11:00. Se treceau în revistă știrile, iar redactorii-șefi ai fiecărui departament ne furnizau toate detaliile. Colegul pe care-l porecliserăm „Comisar-șef Recep“ ne prezenta, ca în fiecare dimineață, cele mai violente fotografii ce-aveau să apară în chenar roșu la pagina 3. Fiind obișnuiți cu felul lui de a fi, am știut că vom avea în fața ochilor imagini cu corpuri sfărtecate, consecințe fie ale vreunor

accidente rutiere, fie ale unor crime. În limbajul gazetăresc: cu cât mai sângeroasă fotografia, cu atât mai bine. A început cu ceea ce numea el „faptul divers“, crimele care aveau drept victime femeile: o tânără înjunghiată pe stradă de fostul soț, un polițist care-și împușcase soția cu arma din dotare, și apoi se sinucisese. A citit fiecare relatare, ne-a arătat fotografiile, apoi a trecut mai departe.

La final, ne-a povestit despre un incident căruia nu-i acorda o prea mare importanță: în orașul Jacksonville din SUA, un turc pe numele de Hussein Yılmaz, care lucra la pizzeria deținută de frații săi mai mari, fusese ucis de rasiști antiislamici americani. Tânărul de treizeci și doi de ani, originar din Mardin, fusese rănit grav și, în pofida eforturilor depuse de medici, murise la puțin timp după internare. Primarul orașului a făcut o declarație publică în care vorbea, după spusele celui care o postase, despre islamofobia din America. Nu exista vreo fotografie însângerată, pentru că presa americană nu publică așa ceva, însă colegii de la investigații găsiseră la Evidența Populației din Mardin o imagine a mortului.

Redactorul-șef a decis să publice știrea, căci ar fi fost de interes pentru cititorii credincioși, însă într-o variantă prescurtată, dar eu mă gândeam la cu totul altceva. Dacă-l chema Hussein Yılmaz, avea

treizeci și doi de ani și era din Mardin, nu putea fi altul decât Hussein, prietenul meu din copilărie, asta dacă nu cumva în același an, în același oraș, se născuseră doi Hussein Yılmaz.

Când am aflat de la Comisarul-șef Recep că persoana din Mardin își avea reședința în districtul Kızıltepe, unde se și născuse, n-am mai avut nici o urmă de îndoială că mortul din America era Hussein al meu: prietenul din copilărie, pe care nu-l mai văzusem de ani de zile, cu care stătusem în aceeași bancă, jucasem țurca, bile sau pur și simplu cu noroi, furasem pui din cuiburile de păsări.

Cum am intrat în Mardin, am văzut parcela aceea pustie pe care nu mai juca nimeni țurca, deși locul rămăsese neocupat, la adăpost, din te mici ce motiv, de avariția dezvoltatorilor. Hussein mi s-a ivit în minte din cealaltă lume, numită copilărie. M-am închipuit jucând țurca, eu ținând în mână un băț, lovind o bucățică de lemn așezată într-un echilibru precar pe-o piatră, proiectând-o în aer, privind-o cum se răsuțește, apoi lovind-o iar, doar că de data asta trimițând-o în depărtare. Mai târziu aveam să descriu jocul acesta drept baseballul săracului; amintirea era atât de vie, încât simțeam bățul în palmă, iar asta m-a întors pe dată în trecut. Am fost surprins.

Se întorsese eul meu de dinainte. Îl vedeam aie-vea nu doar pe Hussein, ci și pe ceilalți prieteni:

Cuprins

DRUMUL CĂTRE HUSSEIN

Cel ce se împotrivește prafului roșu	13
Hussein, scoală-te din somnul cel adânc!	31
Musafira din valea Laliș	35
Câmpul de salată	46
Ne îmbătăm cu propriul sânge	48
Soarele sfânt al Mesopotamiei	56
Povestea călugărului siriac Gabriel	61
Fosta logodnică	65
Poezie	68
Un alt înger vine din celălalt capăt al lumii.	73
Îngerul Jolie	78
Divorț cu pasiune	82
Copiii <i>cuvântului</i>	89
Dincolo de bine și rău	97
Povestea lui Zilan: Nici șapte ape nu-l mai pot spăla	100
Lumina necruțătoare a lunii	107
	173

Muntele	115
Prin fereastra care-i lumea Toți se uită doar și trec	121
Statele Unite	133
Povestea lui Salim.	136

DRUMUL SPRE MELEKNAZ

Mila nu șterge durerea	145
----------------------------------	-----